

*IX. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia – Kolozsvár, 2006.
november 25-26.*

A közösségi jog alkalmazása a tárgyalótermekben

Együtműködés a nemzeti bíróságok és az Európai Közösségek Bírósága között a közösségi jog hatékony érvényesítése érdekében

**Szerző: Székely Csaba, joghallgató,
Babeş-Bolyai T.E., Jogi kar, IV évfolyam
Vezető: dr. Demény Ildikó, ügyvéd**

Kolozsvár
2006

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés

2. Az egységes Európa jogrendszerének sokfélesége

3. A közösségi jog és a nemzeti jog viszonya

4. A közösségi igazságszolgáltatás intézményi szerkezete

5. A nemzeti igazságszolgáltató szervek a közösségi jog alkalmazásában

6. Az Európai Közösségek Bírósága és a közösségi jogrend

7. Együttműködés a nemzeti bíróságok és az Európai Közösségek Bírósága között. Az előzetes döntéshozatali eljárás

9. Összegzés

A közösségi jog alkalmazása

**Együtműködés a nemzeti bíróságok és az Európai Közösségek Bírósága között
a közösségi jog hatékony érvényesítése érdekében**

„ Europe`s judicial branch does not simply require the application of oil to creaking cogs designed to allow the system to cope with the quantitative burden of Enlargement. It requires a recasting of roles and relationships to meet an altogether more complex political and legal challenge.” - Vassilios Skouris, az Bíróság Elnöke

1. Bevezetés

A második világháborút követően az a politikai és közgondolkodásban elterjedt az az elv miszerint a nemzetállami koncepciót fel kell váltania egy az együttműködésen alapuló felfogásnak, mert ez jelenthet Európa számára katonai, politikai és gazdasági nyugalmat és ez teheti versenyképpé a világ más gazdasági centrumaival szemben. Az európai egység létrehozása érdekében az egykori alapító, később a csatlakozó államok, megkötötték azokat a szerződéseket, amelyek létrehozták az Európai Közösségeket, majd az Európai Uniót. Az Unió, mint egy sui generis nemzetközi és elsősorban gazdasági egység létezik és intézményesített rendszere által, a tagállami és közösségi szabályrendszer alapján működik. Intézményei meghatározott területeken szabályozó, végrehajtó illetve igazságszolgáltató illetékességgel rendelkeznek. A jog, mint az egységesülés eszköze, motorja kiemelt szerephez jut, mert az uniós és ezen belül a közösségi integrációt a tagállamok elsősorban a jog eszközeivel szabályozzák.

2. Az egységes Európa jogrendszerének sokfélesége

Az Európai Unió csatlakozás minden tagállam estében nyomot hagy a belső jogrendszerében is. Általában a tagállamok alkotmányai rendelkeznek, mint független és szuverén entitások jogilag legerősebb törvényei az állam szuverenitásának részleges átruházásáról¹. Ez azt jelenti, hogy a tagállamok belső jogrendjükbe beültetik a közösségi jogrendet azonképpen, hogy az illető tagállam ezen nemzetközi szervezetnek tagjává válik és ezáltal aláveti magát a szerződésből illetve a tagságból eredő bármely jogi kötelezettségnek. Tehát egy transzferre adnak lehetőséget a nemzeti alkotmányok a nemzeti szuverenitásukból fakadó jogosítványaik átruházását illetően. Egyes alkotmányok szövegükben nevesítik is az Európai Uniót, így például a francia, a német, a belga, az észt, az ír, a finn az osztrák, a portugál, a szlovák vagy a magyar alkotmányok, mások viszont egy általános hatáskörök átruházásáról szóló klauzulát tartalmaznak, mint például az új csatlakozó országok alkotmányainak többsége. De ilyen általános felhatalmazó klauzulák tartalmaz a dán alkotmány 20, a görög alkotmány 28, a holland alkotmány 91, luxemburgi alkotmány 49, olasz alkotmány 11, spanyol alkotmány 93, svéd alkotmány 5 cikke is. Nagy Britániában egy speciális törvény szabályozza a közösségi tagságot, mivel ebben az esetben nem beszélhetünk egy egységes írott alkotmányról².

A szupranacionális közösségi jogrend alapja tehát az, hogy a tagállamok szuverenitásuk egyrészét átengedik a Közöségnek és a közösségi hatáskörökbe kerülő ügyekben tartozkodniuk kell minden olyan cselekvéstől, mely akadályozza a közösségi hatáskörök gyakorlását.³ Fontosnak tartom kiemelni, hogy a tagállamok politikai és jogrendszeri szerkezete nem homogén, egyes államok állam- és közigazgatási szerkezete illetve jogrendje jellentős eltéréseket mutat a másokkal szemben.

---

¹Lásd például a magyar alkotmány 2/A bekezdését: "2/A. § (1) A Magyar Köztársaság az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az Európai Uniót, illetőleg az Európai Közösségeket szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - egyes, Alkotmányból eredő hatásköreit a többi tagállammal közösen gyakorolhatja; e hatáskörgyakorlás megvalósulhat önállóan, az Európai Unió intézményei útján is." és a 6/4- es bekezdést: "(4) A Magyar Köztársaság az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében." Lásd továbbá: Papp Gábor: Az Európai Unióhoz történő csatlakozás hatása a magyar alkotmányra, az Est quadam prodiure tenus, ELTE Állam- és Jogtudományi Karának, 2003-as Tudományos Diákköri Konferenciáján elhangzott dolgozatok gyűjteményében, Budapest, 2004, 30-41.o.

² Lásd: Trócsányi László: Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban, címmel tartott előadását a Mindentudás Egyeteme-Szeged program keretében 2006.03.29. Forrás: <http://www.u-szeged.hu/object.0CC04974-6BD2-4841-A88F-975B7E40F6BA.ivy>

³ Blutman László: EU-jog működésben, Bába Kiadó, Szeged, 2004, 42.o.

Beszélhetünk államszervezeti szempontból szövetségi államokról (Belgium, Németország, Ausztria) és unitárius államokról, királyságokról és köztársaságokról, jogrendszeri szempontból léteznek precedens elven működő jogrendszerek, illetve a kontinentális rendszer, amely túlnyomó részben az írott törvényt tartják kötőerejű rendelkezésnek és nem tulajdonítanak jelentőséget a precedenseknek az igazságszolgáltatásban¹. Vagy ha a belső bíraskodás szerkezetét vesszük figyelembe vannak országok ahol van önálló közigazgatási bíraskodás van ahol nincsen, van ahol működnek önálló katonai bíróságok van ahol nem, a föderatív államszervezés estén létezik tagállami és szövetségi bíraskodás, míg az unitárius államok esetén nem. Más és más alkotmányos hagyományaik vannak, így léteznek államok ahol a törvényhozás két kamarás parlament által működik, mások viszont egy kamerás rendszerek, van ahol van decentralizáció az államigazgatásban van ahol kevésbé érvényesül. A különböző szerkezeti formák különböző jogi hagyományokat és gondolkodás módot is takarnak, ugyanakkor eltérő történeti fejlődés eredményei. Mindezen egyediségek, amelyek a tagállami nemzetek sajátosságai és amelyekhez szorosan kötődnek és amelyekre nyilván büszkék, megtalálhatók az európai közös értékrend elemei között, a közösségi jog ezeket befogadja és integrálja.

3. A közösségi jog és a nemzeti jog viszonya

A közösségi jog nem tartalmaz semmilyen írott szabályt a közösségi jog és a nemzeti jog viszonyának tekintetében. Egyes esetekben a nemzeti alkotmányok elismerik a közösségi jog felsőbbségét, más esetekben viszont a nemzeti törvényes rendelkezések is hallgatnak. A kérdés megoldása azért fontos, mert a közösségi jog alanyai nem csak az államok, hanem a jogi és természetes személyek is, tehát jogokat és kötelezettségeket írhat elő, amelyek közvetlen módon hatnak és érvényesíthetők nemcsak az állam és állam vagy az egyén és az állam közötti kapcsolatokban, hanem az egyén és egyén közötti viszonyokban is. A közösségi jog része az egyes tagállamok jogrendszereinek, alkalmazásukért elsősorban a tagállamok felelnek és a belőlük származó jogokat a nemzeti bíróságok előtt adott esetben érvényesíteni lehet². A közösségi jogot a szakirodalom a következőképpen határozza meg: „A közösségi jog, azon jogi normák összessége, amelyek önálló jogágot képeznek, amelyek egységesen érvényesek minden tagállamban a nemzeti jogrendszerektől eltérően és amely szabályok a tagállami rendelkezésekkel szemben elsőbbséget élveznek és legtöbb esetben közvetlen

---

¹ Badó Attila-Loss Sándor: Betekintés a jogrendszerek világába, E-press, Szeged, 2004, 363-364.o.

² Lásd: Blutman László: i.m., 42-43.o.

módon alkalmazhatók.”¹ Ezen meghatározás felvázolja a közösségi jog és a tagállami jogrendszerek mára általánosan elfogadott két fontos és egymáshoz szorosan kapcsolódó alapelvét: a közösségi jog elsődlegességének elvét a nemzeti joggal szemben és a tagállami bíróságokon történő közvetlen alkalmazhatóságának elvét².

Az Európai Közösségek jogrendszere létezésének és működésének az az alapja, hogy a Közösségek centruma által alkotott joganyaghoz igazodjanak a tagállamok jogrendszerei. Ezt a célt szolgálja a csatlakozási felkészülés ideje alatt zajló jogharmonizációs folyamat is³. Ha ugyanis a tagállamok jogalkotása és jogalkalmazása nem venné figyelembe és nem közelítené a maga eszközeivel az Európai Közösségek intézményei által kialakított jogi normákat akkor működés képtelenné válna a Közösség⁴.

A közvetlen hatály elve, azt jelenti, hogy a közösségi jog szabályai minden előzetes eljárás, ratifikáció nélkül beépülnek a belső jogba, annak részét fogják képezni és direkt módon alkalmazhatóak lesznek. Fontos megjegyezni, hogy ezt a szabályt a Közösségi Bíróság saját joggyakorltaival állította fel, tudnillik az N. V. Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos társaság és a holland adóhatóság ügyében 1963-ban kimondta, hogy az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés közvetlen hatállyal bír, és a jogalanyok számára olyan egyéni jogokat keletkeztet, amelyeket a nemzeti bíróságoknak védelemben kell részesíteniük.

A közösségi jog közvetlen alkalmazása során figyelembe kell venni a normák jogi jellegét. Az elsődleges közösségi jog vagyis az alapszerződések joganyaga és az ezeket módosító joganyag általános és közvetlen érvényességnek örvend a Közösségek egész területén, minden jogalanyra alkalmazhatók legyen az állam, jogi vagy természetes személy. A másodlagos vagy származtatott közösségi jog, amelyet a közösség szabályozó és norma alkotó illetékességgel felruházott szervei által kiadott joganyag képez a következő módon érvényesül:

---

¹ Fábíán Gyula: Curtea de Justiție Europeană, instanță de judecată supranațională, Rosetti, Bukarest.,2003, 25.o.

² Várnai Ernő- Papp Mónika: az Európai Unió joga, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2003, 201.o.

³ Részletesen lásd: Kecskés László:EK-jog és jogharmonizáció,HVG-ORAC Kiadó, Budapest,2003.

⁴ Kecskés László- Lomniczi Zoltán- Maczonkai Mihály:Az európai Közösségek Bírósága, HVG-ORAC Kiadó,Budapest, 2001, 217.o.

➤ A rendeletek (regulations) általános és közvetlen módon alkalmazhatók és kötelező jelleggel bírnak az alapító Szerződés 249/2 cikkének értelmében valamennyi tagállamban¹.

➤ Az irányelvek(directives), amelyek egy bizonyos államra irányulnak általánosan kötelező erejűek az alapító Szerződés 249/3 értelmében, ami az irányelv célját illeti, a megvalósítás módját és eszközeit szabadon választhatja meg az adott állam.(Az irányelvek érvényességét illetően különbséget kell tenni a külön végrehajtást nem kívánó irányelvek, a nem megfelelően végrehajtott irányelvi rendelkezések, amelyek végrehajtási ideje nem járt le és a nem megfelelően végrehajtott irányelvi rendelkezések, amelyek végrehajtási ideje lejárt.²)

➤ A határozatok (decisions), amelyek egyes államokat vagy egyéneket céloznak meg rájuk nézve kötelező érvénnyel bírnak és közvetlenül alkalmazhatóak.

➤ A vélemények és az ajánlások nem kötelezőek.

A Közösség által kötött nemzetközi szerződések is közvetlen módon alkalmazhatóak, de bizonyos feltételek között. Ezen szerződésekből fakadó jogok és kötelezettségek akkor esnek közvetlen hatály alá ha a megállapodás szövegét, célját és jellegét is figyelembe véve a rendelkezés világos, pontos kötelezettséget tartalmaz, amely sem alkalmazását, sem hatályát tekintve nem függ további intézkedések meghozatalától³.

Fontos kiemelni azt is, hogy a közösségi jog rendelkezéseinek beépítése valamennyi tagállam jogába, és általában a Szerződések szövege és szelleme szükségszerűen kizárja, hogy az államok az általuk viszonyossági alapon elfogadott jogrendszerrel szemben utólagos, egyoldalú intézkedést érvényesítsenek, így ilyen intézkedés nem érvényesülhet e jogrendszer ellenében.

Az elsődlegességi doktrina tulajdonképpen a közvetlen hatály elvének logikus folytatása. A Közösség által alkotott joganyag ugyanis csak akkor tud hatást gyakorolni a tagállamok jogrendszerére, ha lehetővé válik, hogy átüsse a tagállamok jogrendszerének a közösségi joggal ellentétes, tartalmilag annak nem megfelelő szabályait⁴. Ezt az elvet az Európai Bíróság joggyakorlatának a Flaminio Costa és az E.N.E.L.-ügyének döntésében találjuk meg, amelyben a Bíróság kimondja, hogy a közösségi rendelkezések minden esetben

---

¹ Lásd: a Grand - ügyet

² Bővebben lásd: Várnai Ernő- Papp Mónika: i.m.202-210 és a van Duyn- ügyet.

³ Várnai Ernő- Papp Mónika: i.m.,204-206 illetve a Demirel-ügyet.

⁴ Kecskés László- Lomniczi Zoltán- Maczonkai Mihály: i.m., 218.o.

a tagállami szabályokkal szemben elsőbbséget élveznek. Ez az elv abszolút érvényűnek tekinthető, mert a közösségi jog elsőbbségének alkalmazása a nemzeti joggal szemben minden esetben érvényes függetlenül a közösségi norma jellegétől és valamennyi tagállami jogszabállyal szemben, így az utólagosan elfogdott normákkal illetve az alkotmányos szabályokkal szemben is érvényesül¹. Egyes országok alkotmánya is rögzíti ezt az elvet, így például a holland, a német, az ír, a francia, olasz és a belga alkotmányok.

Fontos kiemelni, hogy a közösségi jogrend önálló, egységet alkot egyrészt a tagállami belső jogrendekkel szemben, hiszen önálló alaki és anyagi jogforrásai vannak, önálló bírói és igazgatási szintű jogalkalmazási gyakorlata van és a létrehozott közösségi jog szabályainak érvényesülését a tagállamok nem gátolhatják meg. Másrészt önálló jogrendet képez a nemzetközi joggal szemben is, mivel alapvetően más a jogosultjai és a kötelezettjei, más a jogalkotás és a jog alkalmazás folyamata és részben mások a jogforrásai is².

4. A közösségi igazságszolgáltatás intézményi szerkezete

A közösségi igazságszolgáltatás maga a közösségi jog sajátosságából adódóan gyakorlatilag két szinten történik. Egyrészt a Közösség központi szerve, az Európai Közösségek Bírósága előtt, másrészt a közvetlen hatály és az elsődlegesség elveinek kimondása okánál jelentős szerepet kapnak a közösségi jog érvényre juttatásában a nemzeti bíróságok is, mivel eljárásukban a közösségi jogot alkalmazniuk kell. A nemzeti bíróságok egyfajta közösségi bíróságokká válnak³.

Tekintettel arra, hogy a közösségi jog betartatása egyetlen központi szerv által a jog hatékonysága nagyrészt a tagállamok együttműködésétől függ. A tagállami hatóságoknak és bíróságoknak saját nemzeti eljárásjoguk rendelkezéseit alkalmazva kell eleget tenniük a közösségi jog végrehajtásából rájuk eső feladatoknak, amennyiben nincs

---

¹Lásd: Kecskés László: i.m.,114; Fábíán Gyula: i.m., 27.o.

² Lásd: Badó Attila-Loss Sándor: i.m., 365-366, továbbá lásd: Popescu, Roxana-Mariana: Specificul aplicării prioritare a dreptului comunitar european în dreptul intern, în raport cu aplicarea prioritară a dreptului internațional, a R.R.D.C. című szaklap 3/2005 számában, 11-20.o.

³ Lásd: Blutman László: EU-jog a tárgyalóteremben-az előzetes döntéshozatal, KJK-Kerszöv.Kiadó, Budapest, 2003,21 illetve résztelesen lásd: Deleanu, Ion: Redimensionarea funcției jurisdicționale, a Dreptul szaklap 8/2006 számában, 16-18.o.

erre vonatkozó ellentétes tartamú közösségi jogszabály. Ezt az alapelvet a jogi szakirodalom a tagállamok eljárásjogi és intézményi autonómiájának nevezi¹.

A nemzeti és a közösségi igazságszolgáltatás között fontos kiemelni, hogy nincs semmiféle alá vagy felülrendelési viszony, az együttműködésük alapját a közösségi jog közös alkalmazása jelenti. A munka megosztás elve mentén a két bírói forum egyenrangú felekként járnak el, habár hatásköreik bizonyos mértékben elkülönülnek.

5. A nemzeti igazságszolgáltató szervek a közösségi jog alkalmazásában

A közösségi jog érvényesítése a nemzeti bíróságok előtt

A csatlakozás időpontjától nemzeti jogalkalmazóknak, köztük a bíróságoknak is kötelessége a közösségi jog, illetőleg esetenként az uniós jog alkalmazása. Ennek a jogalkalmazói feladatnak az egyik legfontosabb vetülete, hogy a nemzeti igazságszolgáltatási szervek az előttük indított, közösségi jogi elemeket tartalmazó jogviták elbírálásakor a közösségi jogot közvetlenül alkalmazzák². A Közösségek Bírósága a Grand - ítélet érvelésében a rendeletek hatályát elemezve kifejtette, hogy a közösségi jog tényleges érvényesülését veszélyeztetné, ha a tagállamok hatóságai a bíróságok előtt arra nem hivatkozhatnának, és a tagállami bíróságok azt nem vennék figyelembe. A van Duyn – ügy ítéletében a bíróság ismételt kiemeli, hogy „amikor a közösségi hatóságok a tagállamokat az irányelvvel egy meghatározott magatartásra kötelezik, ezen intézkedés tényleges érvényesülését (effect utile) veszélyeztetné, ha az egyének a bíróság előtt arra nem hivatkozhatnának, és a tagállami bíróságok azt nem vehetnék a közösségi jog részeként figyelembe.”

A luxemburgi Bíróságnak a Rewe II- ügyben adódott lehetősége arra, hogy általános szinten is megfogalmazhassa a tagállami hatóságok, s különösen a bíróságok feladatait a közösségi jog hatékony érvényesülése érdekében. A Bíróság élt a felkínált lehetőséggel ez arra a következtetésre jutott, hogy „annak a jogvédelemnek a biztosítása, amely a polgárokat a közösségi jog közvetlen hatályából eredően illeti meg, az EGKSz. 5 cikkében kimondott együttműködési elv alapján a tagállami bíróságoknak a feladata. Erre a területre a területre vonatkozó közösségi szabályozás hiányában az egyes tagállamok nemzeti jogrendszerének a feladata a hatáskörökkel és illetékességgel rendelkező bíróságok meghatározása illetve a

---

¹ Osztovíts András: Az előzetes döntéshozatali eljárás legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdései, KJK-Kerszöv. Kiadó, Budapest, 2005, 23 és 37-38.o.

² Lásd: Petrétei József: Az Európai Unióhoz való csatlakozás hatása a magyar igazságügyi rendszerre, a Romániai Magyar Jogtudományi Közöny 2006/1 számában, 15-18.o.

megfelelő eljárás kiépítése, amelyek a polgároknak a közösségi jog közvetlen hatályából eredő jogainak védelmével kapcsolatos kereseteikre irányadóak lesznek.” A Bíróság kiemeli azt is, hogy ezen eljárások követelményeit nem lehet előnytelenebb módon meghatározni, mint azon megfelelő keresetek esetében, amelyek a belső jogra épülnek.

Fontos megemlíteni, hogy a vonatkozó jogharmonizáció hiányában a közösségi jog által garantált jogokat a tagállami bíróságok előtt, a nemzeti jog eljárási szabályai alapján kell érvényesíteni. Ez csak abban az esetben történhet másként, ha az eljárási szabályok és a határidők, azon jogok figyelembevételét, amelyek védelme a tagállami bíróságok kötelessége gyakorlatilag lehetelenné tennék. A tagállamok kártérítési felelőségével kapcsolatban a Francovich- ítéletben is találkozunk a nemzeti eljárásjogok szerepére vonatkozó előírásokkal. A luxemburgi Bíróság itt is kiemeli, hogy a nemzeti bíróságok kötelesek eljárásuk során a közösségi jogszabályokat alkalmazni, azok teljes érvényülését biztosítani és a közösségi jogból eredő egyéni jogokat védelmezni.

A fenti estekből kitűnik, hogy a Bíróság joggyakorlata a tagállami bíróságokkal és azok eljárásainak alapját képző nemzeti előírásokkal szemben két általánosan megfogalmazott feltételt fogalmazott meg: a hatékonyság és a hátrányos megkülömböztetés tilalmát¹.

Tehát a tagállami bíró amikor az előtte folyamatban lévő ügy megoldásával van felruházva figyelembe kell vegye a vonatkozó közösségi szabályozást illetve a luxemburgi Bíróság joggyakorlatát is. Továbbá a nemzeti bíró kell felmérje és rangsorolja a közösségi és belső szabályokat, egyrészt, mert a közösségi norma elsőbbséget élvez, másrészt, mivel abban az esetben, ha a belső jog előnyösebb vonatkozó rendelkezést tartalmaz azt kell alkalmazni².

A fent leírtak alapján elmondható, hogy a nemzeti bíróságok igazságszolgáltató funkciója jelentőse átalakul egy adott tagállam csatlakozása után, mert míg addig csak a belső jogszabályok alkalmazása illetve a nemzetközi jogból beültetett szabályokat kellett alkalmazniuk a csatlakozás után már a közösségi jogrendet is figyelembe kell, hogy vegyék a döntéseik meghozatala során.

6. Az Európai Közösségek Bírósága és a közösségi jogrend

A közösségi jog érvényesítésének másik fóruma az Európai Bíróság. Az Európai Közösségek Bírósága - az Európai Unió legfelsőbb jogértelmező fóruma. Feladata a

---

¹ Osztoivits András: i.m., 26-30.o.

² Deleanu, Ion: i.m. 17.o.

közösségi jog betartásának felügyelete, a többi közösségi szerv munkájának törvényességi ellenőrzése és a jogi viták elrendezése az Európai Közösségeket létrehozó szerződések, valamint a jogalkotó hatáskörrel rendelkező közösségi intézmények rendelkezéseinek értelmezése¹. Ugyanakkor ahogyan a szakirodalomba megfogalmazódott feladata, hogy „közvetlen módon ellenőrzést gyakoroljon a belső tagállami törvénykezés felett, ami ennek eurókompatibilitását illeti” az előtte felhozott estekben².

Bíróságot 1957. március 25-én alapították, székhelye Luxemburgban van.

Az Európai Közösségek Bíróságának három fóruma van:

- a Bíróság
- az Elsőfokú Bíróság
- a Közzolgálati Törvényszék

A Bíróság

A Bíróság huszonöt bíróból és nyolc főtanácsnokból áll.

Amennyiben a Bíróság kéri, a főtanácsnokok számát a Tanács, egyhangú határozattal megnövelheti. A bírákat és a főtanácsnokokat a tagállamok kormányai közös megegyezéssel nevezik ki hat évre szóló, megújítható mandátummal. A bírákat olyan jogászok közül választják ki, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik megfelelnek az országukban a legmagasabb bírói tisztségekbe történő kinevezéshez szükséges feltételeknek, vagy elismert szakértelemmel rendelkező jogtudósok³.

A Bíróság bírái maguk közül választják meg a Bíróság elnökét három éves, megújítható időtartamra. Az elnök irányítja a Bíróság munkáját és szervezeti egységeit, elnököl a legnagyobb létszámú ítélkező testületekben, a tárgyalásokon, valamint a tanácskozáson.

A főtanácsnokok részt vesznek a Bíróság munkájában, feladatuk, hogy a Bíróság elé terjesztett ügyekben pártatlanul és függetlenül eljárva nyilvános tárgyaláson terjesszék elő indítványukat, kivéve a Bíróság ellenkező döntése esetén, amikor az ügy nem vet fel új jogi

---

¹ Lásd a Bíróság alapokmányát: <http://www.curia.europa.eu/hu/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/statut.pdf>

² Fábíán Gyula: Az előzetes döntési eljárás, híd a közösségi és a nemzeti bíróságok között, a Romániai Magyar Jogtudományi Közöny 2003/2 számában, 7.o.

³ Lásd:Blutman László: i.m., 59.o.

kérdést. Fontos megjegyezni, hogy szerepük nem összekeverendő az ügyész vagy más hasonló hatóság szerepével¹.

Működése²

A Bíróság teljes ülésben, nagytanácsban (tizenhárom bíró) vagy három- és ötagú tanácsokban jár el. A félként részt vevő tagállam vagy közösségi intézmény kérelmére, valamint a különösen bonyolult vagy jelentős ügyekben, a Bíróság nagytanácsban ülésezik. A Bíróság teljes ülésben kivételes alkalmakkor ülésezik, amelyeket korlátozó jelleggel állapít meg a Szerződés, valamint ha a Bíróság úgy találja, hogy egy ügy különös jelentőséggel bír.

A Bíróság többek között hatáskörrel bír tagállam vagy intézmény által indított megsemmisítés iránti keresetek vagy intézményi mulasztás megállapítására irányuló keresetek, tagállami mulasztás megállapítására irányuló keresetek, előzetes döntéshozatali eljárások esetén és az Elsőfokú Bíróság határozatai ellen benyújtott fellebbezések ügyében is.

Az Elsőfokú Bíróság

Az Elsőfokú Bíróságot 1989-ben hozták létre, az eredeti fórum tehermentesítése céljából.

Jelenleg 25, tagállamonként legalább egy bíróból áll. A bírákat a tagállamok kormányai közös megegyezéssel hat évre nevezik ki, megbízatásuk megújítható. Az Elsőfokú Bíróság bírái maguk közül választják meg az Elsőfokú Bíróság és az öt bíróból álló tanácsok elnökét három éves, megújítható időtartamra.

Az Elsőfokú Bíróság öt- vagy háromtagú tanácsokban jár el, vagy bizonyos esetekben egyesbíróként eljárva határoz. Különösen jelentős ügyekben nagytanácsban, vagy teljes ülésben is határozhat.

E bírói testület rendelkezik hatáskörrel első fokon a magánszemélyek és a tagállamok közvetlen keresetei alapján indult eljárásokban, kivéve azokat, amelyeket „bírói különtanácsok” hatáskörébe utaltak, illetve amelyek a Bíróság hatáskörében maradnak. Munkáját nem segíti állandó főtanácsnok, ugyanakkor a főtanácsnok feladatait néhány ügyben egy erre kijelölt bíró látja el³.

---

¹ Fábíán Gyula: Drept institutional comunitar, Sfera Kiadó, Kolozsvár, 2004, 220-228.o.

² Részletesen lásd: Anthony Arnall: The European Union and its Court of Justice, Oxford University Press, 1999.

³ Lásd: Manolache, Octavian: Drept comunitar, All Beck, Bukarest, 2001, 113-114.o.

Az Elsőfokú Bíróság létrehozásával kétszintű igazságszolgáltatási rendszer jött létre: az Elsőfokú Bíróság által első fokon elbírált ügyekben - kizárólag jogi kérdésekben - a Bírósághoz lehet fellebbezni.

Az elmúlt években az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott ügyek növekvő számára tekintettel a 2003. február 1-jén hatályba lépett Nizzai Szerződés egyes különleges területeken eljáró „bírói különtanácsokat” hozott létre, hogy mentesítse az Elsőfokú Bíróságot az ügyek egy részétől. A Tanács 2004. november 2-án határozott az Európai Unió Közszolgálati Törvényszékének felállításáról.

Közszolgálati Törvényszék

Ez az új, héttagú bíróság első fokon az európai közszolgálati jogvitákban jár el. Határozatai ellen - kizárólag jogkérdésekben - az Elsőfokú Bírósághoz lehet fellebbezni. Az Elsőfokú Bíróság e területen első fokon hozott határozatait a Bíróság kivételes esetben felülvizsgálhatja. Az Európai Unió Közszolgálati Törvényszéke 2005-ben kezdte meg működését.

A Közösségek Bíróságának ítélkezését nézve, fontos megemlíteni, hogy milyen mértékben van jogforrás jellegük a Bíróság döntésinek. A közösségi írott jogban semmilyen normatív rendelkezés nem található arra vonatkozóan, hogy a Bíróság ítéletei részét képeznék a Közösségi jogforrás rendszerének. Sem a Római szerződések, sem a Bíróság Statutumuma nem nyilvánítja jogforrásnak a Bíróság korábbi döntéseit, de nem is zárja ki annak lehetőségét, hogy a Bíróság határozataiban hivatkozzék ezekre. Főszabály szerint tehát a Bíróság nem köti saját korábbi döntései. Ennek ellenére kevés olyan példát lehet említeni, ahol kifejezetten eltér korábbi esetjogától¹. Ugyanakkor azt is érdekes megfigyelni, hogy bár a Bíróság gyakran hivatkozik a korábbi ítéleteire, soha sem emeli ki azok precedensértékét. A szakirodalom szerint az Európai Bíróság ítéletei a támogató, illetve az ilusztráció jellegű precedensek körébe tartoznak².

Ugyanakkor ha a Bíróság saját döntéseinek a kötőerejét nézzük, meg kell vizsgálni a döntések vertikális kötőerejének a problémáját is egyrészt az Európai Bíróság és az Elsőfokú

---

¹ Az ellentétes példaként lásd a Comitology illetve a Chernobyl- ügyek döntéseit.

² Bartha Ildikó: Az európai Unió és a precedensek, in: Badó Attila-Loss Sándor (Szerk.): Betekintés a jogrendszerek világába, E-press, Szeged, 2004, 363-376.

Bíróság döntéseinek a vonatkozásában, másrészt a Bíróság és a tagállami bíróságok ítéleteinek tekintetében. Amint azt már említettük az Elsőfokú Bíróság előtt indítható eljárásokban másodfokú bíróságként járhat el az Európai Bíróság. Főszabály szerint az Elsőfokú Bíróságot az Európai Bíróság ítéletei nem kötelezik. Mégis fontos megemlíteni két kivételt, melyek alapján igazodnia kell az Európai Bíróság korábbi döntéseihez. Az első a Bíróság Statutumának 54. cikkelyéből vezethető le, mely szerint, ha az Európai Bíróság helyt ad az Elsőfokú Bíróság döntése elleni fellebezésnek és az esetet visszautalja az Elsőfokú Bíróságnak abból a célból, hogy új ítéletet hozzon, az köteles e döntésnek eleget tenni és a kapcsolódó utasításokat figyelembe venni¹. A második kivételről a Statutum 47.cikkelye rendelkezik. Ennek megfelelően, amennyiben az Európai Bíróság úgy ítéli meg, hogy szükséges egy adott eset valamely kérdéséről saját magának rendelkeznie, mielőtt az Elsőfokú Bíróság az ügyet újból elbírálja, az Elsőfokú Bíróság nem hozhat olyan döntést, amely ellentmond a rendelkezésben foglaltaknak². Itt figyelembe kell venni azonban azt a tény is, hogy az Európai Bíróságnak normative megfogalmazott kötelessége, hogy a jogalkalmazás egységét biztosítsa. Mivel ezt elsősorban ítélkezési gyakorlatán keresztül tudja megvalósítani, az Elsőfokú Bíróság tulajdonképpen az Európai Bíróság Statutumában rögzített kötelezettségének teljesítését akadályozná meg azzal, ha nem tekintené irányadónak döntéseit és következetesen azok ellenében hozná meg ítéleteit.

Ezek után meg kell vizsgálnunk a vertikális kötőerő kérdését az Európai Bíróság és a tagállami bíróságok tekintetében. Ellentétben az Európai Bíróság és az Elsőfokú Bíróság viszonyával, ahol egy szabály által előirt hierarchikus viszonyról beszélhetünk, ebben az esetben csupán a EGKSz. 243. cikkben előirt előzetes döntési eljárás során született döntés az amely köti a tagállami bíróságokat. Ezek a döntések viszont valamennyi tagállami bíróság tekintetében irányadó jelleggel rendelkeznek, az az erga omnes jellegűek, ahogyan azt az Európai Bíróság a Da Costa- és a CILFIT- döntésekben kinyilvánította.

Ezeket figyelembe véve aligha tagadható, hogy a jog központi jelentőségéből fakadóan a Bíróság az ítélkezéseivel egyes integrációs célok és azok megvalósításának ütemét is meghatározza vagy jelentősen befolyásolja.

---

¹ Lásd a Bíróság alapokmányát, 54 cikk, <http://www.curia.europa.eu/hu/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/statut.pdf>.

² Anthony Arnall: Owing up to Fallibility: Precedent and the Court of Justice, CML Rev, 1993/2 számában, 262. o. és Bartha Ildikó: Az európai Unió és a precedensek, in: Badó Attila-Loss Sándor (Szerk.): i.m.: 371-372.o.

7. Együttműködés a nemzeti bíróságok és az Európai Közösségek Bírósága között. Az előzetes döntéshozatali eljárás

Fent bemutatott két bírósági fórum tevékenységének ugyan az a célja: a közösségi jog helyes alkalmazása és tiszteletbe tartása tagállami és közösségi szinten.

Az előzetes döntéshozatali eljárás egy sajátos eljárás a közösségi jogban, amely „hidat képez a közösségi és a nemzeti bíróságok között”¹. Annak ellenére, hogy természeténél fogva a Bíróság a közösségi jog tiszteletben tartásának legfőbb őre, nem ő az egyetlen bíróság, amely jogosult a közösségi jog alkalmazására. Ez a feladat megilleti a nemzeti bíróságokat, ahogy azt már fent bemutattuk, abban a mértékben, amennyiben hatáskörükbe tartozik a közösségi jog közigazgatási végrehajtásának - ami általában a tagállamok közigazgatási szerveinek feladata - ellenőrzése; a szerződések és a másodlagos jogforrások (rendeletek, irányelvek, döntések) rendelkezéseinek jelentős része közvetlenül egyéni jogokat keletkeztet a tagállamok állampolgárai részére, melyeket a tagállamok kötelesek megvédeni.

Ily módon a tagállamok bíróságai természetüknél fogva a közösségi jog elsődleges biztosítói. A közösségi jogszabályok hatékony és egységes alkalmazásának biztosítása, továbbá az értelmezési szabályok közötti különbség elkerülése érdekében, a tagállami bíróságok jogosultak, illetve bizonyos esetekben kötelesek a Bírósághoz fordulni, hogy annak értelmezése által a közösségi jog egy adott része pontosan meghatározásra kerüljön annak érdekében, hogy például ellenőrizhessék, vajon ezen jog és nemzeti szabályozásuk mennyiben van összhangban. Megjegyzendő, hogy a nemzeti bíróságok előzetes döntéshozatali eljáráshoz való folyamodás nélkül is összeférhetetlennek nyilváníthatnak belső normákat a közösségi joggal és így közvetlen módon védhetik az egyén jogait².

Az előzetes döntéshozatali eljárás célja lehet továbbá egy közösségi jogi aktus érvényességének vizsgálata. Itt meg kell jegyezni, hogy a közösségi normák érvényességéről csak és kizárólag az Európai Bíróság dönthet. A Bíróság nem pusztán véleményt nyilvánít, hanem indokolással ellátott ítélettel vagy végzéssel határoz. Azt a nemzeti bíróságot, amely a

---

¹Lásd: Fábíán Gyula: Az előzetes döntési eljárás, híd a közösségi és a nemzeti bíróságok között, a Romániai Magyar Jogtudományi Közöny 2003/2 számában.

² Manolache, Octavian: i.m., 559.o.

határozat címzettje, köti az értelmezés. A Bíróság ítélete ugyanolyan módon kötelező azon további nemzeti bíróságok számára is, amelyek tartalmilag hasonló kérdésben járnak el¹.

Ugyancsak az előzetes döntéshozatali eljárás segítségével tudja valamennyi európai állampolgár meghatározni a rá vonatkozó közösségi jogi normákat. Ugyanis annak ellenére, hogy csak a nemzeti bíróság indíthatja meg ezt az eljárást, mivel csak ő dönthet annak szükségességéről, valamennyi érintett fél, azaz a tagállamok, a nemzeti bíróság előtt már eljáró felek és a Bizottság is részt vehet a Bíróság előtt folyó eljárásban². Tehát az előzetes döntéshozatali eljárás, egy olyan eszköz, amelyel habár közvetett módon, a nemzeti bíróságok előtt pereskedő feleknek lehetőségük van a Bírósághoz fordulni, mindezáltal a felek egy potenciális résztvevőkké válnak a közösségi bíraskodásban, így elfogadhatjuk azt az állítást, miszerint „az egyenek a közösségi jog alkalmazásának és érvényesítésének leosztott megfigyelői lesznek”³. Fontos megjegyezni, hogy ez az eljárás nem ismeretlen más jogrendszerekben sem, illetve a belső jogban sem. Megemlíthető például az alkotmányellenességi kifogások eljárása a belső jogban, de felhozható a Franciaország-i „Tribunal des Conflits” vagy a „Conseil d’Etat” illetékessége a nehéz jogkérdések megítélésében, a görög vagy a német legfelsőbb bírósági fórumok gyakorlatát ellentétes joggyakorlat esetén. Az Amerikai Egyesült Államok jogrendszerében is ismert az úgy nevezett „refereed question”-eljárás, amely szerint ha a szövetségi bíróság, amely egy adott szövetségi állam jogát kell alkalmaznia, és bizonytalan a tagállami jog tartalmát illetően, az eljárás felfüggesztése mellett a tagállam legmagasabb bíróságához fordul kérdéssel. De itt említhetők meg a Benelux Bíróság, az EFTA Bírósága vagy az Andok Közösségek Bíróságának az illetékességét is⁴.

Következtetesként elmondhatjuk, a nemzeti bíróságok előtt folyamatban lévő vitás ügyeket érintő és ezen bíróságok az EGKSz 234. cikke alapján az Európai Bírósághoz benyújtott előzetes döntés iránti kérelmek gyakorlati jelentősége messze túlmutat minden más közösségi jogorvoslati eljárás fontosságán, mivel „az előzetes döntéshozatali eljárás

---

¹ Az előzetes döntéshozatali eljárás végén hozott ítélet hatályáról részletesen lásd: Osztovits András: i.m.: 203-205.o., különösen a joggyakorlatra tett utalásokat.

² Az eljárás szakaszainak kivonatát lásd a függelékben, az eljárás részletes elemzését lásd: Militaru, Ioana-Nely: Procedura trimiteri prejudiciare în fața curții de justiție de la Luxemburg, a R.R.D.C. szaklap 2005/3 számában, 35-37.o.

³ Manolache, Octavian: i.m., 559.o.

⁴ Lásd: Blutman László: EU-jog működésben, Bába Kiadó, Szeged, 2004, 33-35.o.

legfőbb oka a céljában rejlik: a közösségi jog egységes értelmezésének a biztosítása”¹. Ez az állítás még kiegészíthető Robert Lecourt közösségi bíró azon érvelésével, miszerint „éppen úgy ahogy a közösségi jog nélkül nem létezik európai egység az egységes értelmezés és joggyakorlat hiányában nem létezne közösségi jog sem”².

Ugyanakkor megjegyzendő, hogy számos jelentős közösségi jogi elvet az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés alapján állapítottak meg, amelyeket egyes esetekben az elsőfokú tagállami bíróságok tettek fel, így például a közvetlen érvényesség elve, elsődleges alkalmazás elve, az állami fellelősség elve, a közös piac alapszabadságai vagy a munkavállalás területén a megkülönböztetés tilalmának elve³.

9. Összegzés

Végkövetkeztetésként elmondható, hogy a közösségi jog ismerete soha nem volt idősebb probléma, mint most, mikor mondhatni, hogy néhány nap választ el attól, hogy két újabb tagállam, köztük Románia is az Európai Unió teljes jogú tagjává váljon. A csatlakozás pillanatától a román jogrendszerben is érvényesülni fog közvetlen hatállyal a közösségi jog, alkalmazniuk kell igazságszolgáltatási szerveknek, azaz érvényesíthetők lesznek a közösségi jogból származtatható jogok és kötelezettségek a román tárgyalótermekben. Azt is szem előtt kell tartani, hogy a jogászoknak, a bíróknak és az ügyvédeknek elsősorban ismerniük kell a közösségi jogszabályokat, a jogrend szerkezetét és az eljárási mechanizmusokat.

A jelen dolgozat keretében, olyan gyakorlati és elméleti kérdésekre keresstük a válaszokat, mint: Mi a viszony a nemzeti jogrend és a közösségi szabályozás között? Hogyan érvényesíthető a közösségi jog a tagállami tárgyalótermekben? Milyen szerepe van a tagállami bíróságoknak illetve az Európai Közösségek Bíróságának a közösségi jog alkalmazásában? Létezik-e híd a két ítélkezési fórum között? Mit jelent az előzetes döntéshozatali eljárás? Mind ez által próbáltunk egy olyan átfogó képet nyújtani, igaz csak dióhéjban, a közösségi jog bírói alkalmazásáról, ami segít megérteni a közösségi- és tagállami jogrend és ítélkezés kölcsönhatásainak a szabályait és mechanizmusait.

---

¹ Szalayné Sándor Erzsébet: Az európai közjog alapjai, I kötet, Dialog Campus, Budapest-Pécs, 2003, 167.o.

² Az idézetet Fábián Gyula: Az előzetes döntési eljárás... című írásából vettem át, ahol idézi az eredeti forrást, 17.o.

³ Lásd sorban a van Gend & Loos, a Costa/ENEL, a Frankovich, a Cassis de Dijon és a Defrenne- ügyekben hozott döntéseket. Forrás: <http://www.curia.europa.eu/hu/content/juris/index.htm>.

